

Enskild motion

Motion till riksdagen: 2014/15:2915

av Mikael Jansson (SD)

Orden för vetenskap och kultur

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att instifta en vetenskaps- och kulturförtjänstorden.

Motivering

Flera civila förtjänstordnar användes även såsom belöningar för förtjänstfulla insatser inom vetenskap och konst. Ganska tidigt instiftades emellertid särskilda ordnar för förtjänster på dessa områden; det äldsta exemplet torde vara den franska S:t Mikaelorden (1469), som vid 1600-talets slut fick denna karaktär. Bland ännu existerande dylika ordnar märks franska Palmes académiques (1808), som ursprungligen hade två grader men 1955 omvandlades till en tregradig orden, samt den numera alltyska (förut västtyska och ursprungligen preussiska) "Pour le Mérite" för vetenskap och konst (1842), portugisiska "Instrucao Pública" (1927/29), spanska Alfonso X den vises orden (1939) och den österrikiska Orden för vetenskap och konst (1955, men med föregångare från 1887 och 1934), även om därvidlag belöningsmedaljer ofta kommer i fråga såsom i de nordiska länderna; i nederländska Oranienhusorden ingår såsom en avdelning en hedersmedalj för konst och vetenskap.

I Frankrike bibehöll man av de fr.o.m. 1964 indragna nyare civilförtjänstordnarna blott Arts et Lettres (1957), vilken förutom för vetenskapliga och konstnärliga förtjänster även kan utdelas för litterära förtjänster, eftersom denna orden fått "särskilt anseende genom de sedan dess instiftande utnämnda och befordrade personernas eminenta kvalitet".

I Portugal instiftades genom lag 1985:10 "Ordem de Camoes" för kulturella förtjänster i fem klasser och i Ryssland genom en ukas den 2 mars 1994 en "Hedersorden" (Orden Poceta) för förtjänster inom näringsliv, vetenskap och kultur i en klass.

Fristaten Bayerns lantdag återupplivade genom lag 1980 (Bayer. Gesetz-und Verordnungsblatt 1980:151 och 211) den ursprungligen 1853 instiftade "Maximiliansorden för vetenskap och konst". Den skall företrädesvis belöna tyska vetenskapsmän och konstnärer i en klass och antalet ordensinnehavare – fördelade på två avdelningar, ehuru med ett gemensamt ordenstecken – får icke överstiga 100. Ordenstecknet bäres alltjämt i band – dock något förändrat – om halsen.

Otvivelaktigt skulle en motsvarande orden i Sverige vinna stort anseende och allmän uppskattning. Visserligen är Bayern med sina 11 miljoner befolkningsmässigt något större än Sverige, men Maximiliansordens "numerus clausus" – 100 ledamöter – vore likväl ändamålsenligt. Ett vidare kulturbegrepp än "konst" vore dock definitionsmässigt att föredraga, i synnerhet som vissa medaljer (Litteris et artibus och Prins Eugen-medaljen) redan är reserverade för skapande konstnärer. Ej heller bör återrekrytering begränsas till viss avdelning.

Det har nyligen utretts, att drottningrollen på 1600- och 1700-talen ofta utövades inom konstens, kulturens och, kanske i synnerhet, teaterns områden (se docent Gunilla Dahlberg i Klient och patron, Stockholm 1988). En särställning därvidlag torde ha intagits av drottning Lovisa Ulrika, vilken bl.a. 1753 grundade den ursprungliga Vitterhetsakademien. Såsom nygift kronprinsessa instiftade hon hösten 1744 en orden, som av samtiden benämndes "Ordre de l'Harmonie" (Endräktens orden), men som på grund av emblemen i det smakfulla ordenstecknet (se ill.) – det bars på bröstet i ett citrongult band – vanligen går under benämningen "Solfjädersorden".

Detta originella ordenstecken skulle åter kunna tagas i bruk för en nyinstiftad orden för vetenskap och kultur. Om man ej ville använda den ursprungliga stiftarinnans monogram under kronan, skulle i stället på dess plats kunna insättas den regerande monarkens namnchiffer. Så göres ju regelmässigt på Dannebrogorden vid varje tronskifte.

Mikael Jansson (SD)